

บทนำ

เมื่อตอนที่ผมเอาบทภาพยนตร์สารนิพนธ์เรื่องนี้ให้เพื่อนผม ซึ่งต้องเล่นเป็นตัวละครนำอ่าน เขาถามผมเปรย ๆ แบบไม่ได้ต้องการคำตอบ กิ่ง ๆ จะเป็นการประชดหรือแซวกันเล่นมากกว่า ว่า ถ้าผมเอาบทภาพยนตร์เรื่องนี้ไปเสนอนายทุน จะมีใครยอมลงทุนสร้างภาพยนตร์เรื่องนี้หรือเปล่า ตอนนั้นเราก็ได้แต่หัวเราะกันสนุก เพราะต่างรู้อยู่แก่ใจว่าไม่มีทาง แต่ก็นับเป็นโชคดีของผม(ในฐานะคนเขียนบท) และโชคดีของบทภาพยนตร์เรื่องนี้ ที่ได้มีโอกาสมาตกอยู่ในมือของนายทุนอย่างแม่ของผม ซึ่งมอบอำนาจในการพิจารณาและตัดสินใจว่าจะสร้างหรือไม่ ให้อยู่ในดุลยพินิจของผมทั้งหมด (สรุปสั้น ๆ ได้ว่า เอาเงินไปจะทำอะไรก็ทำ) ในฐานะผู้พิจารณาที่เต็มไปด้วยวิสัยทัศน์อันแปลกประหลาด อ่านดูครั้งแรกผมไม่เข้าใจภาพยนตร์เรื่องนี้เอาเสียเลย เมื่อมีเวลาได้นั่งคุยกับคนเขียนบท (คือตัวผมเอง) ผมก็เริ่มเข้าใจความคิดของเขามากขึ้น และในที่สุดผมก็พบว่า ถ้าผมจะใช้มาตรฐานการพิจารณาโดยทั่วไปแล้ว บทภาพยนตร์เรื่องนี้ไม่ได้มีความน่าสนใจ ดึงดูด หรือน่าจะได้รางวัลจากสถาบันใด ๆ เลย ตัวละครเอกไม่ได้มีลักษณะของฮีโร่ หรือเป็นคนที่น่าจดจำอะไร เหตุการณ์ต่าง ๆ ในเรื่องก็ไม่ได้มีอะไรตื่นเต้น ไม่ได้ให้แง่คิดอะไรแก่สังคมเลยแม้แต่น้อย ถ้าจะมีจุดเล็ก ๆ ที่น่าสนใจก็คือ ภาพยนตร์เรื่องนี้อาจจัดเป็นภาพยนตร์แอนตี้เฟมินิสต์ได้เมื่อมองว่าไม่มีผู้หญิงสักคนเลยในเรื่องนี้ อย่างไรก็ตามผมก็หวังว่าคงไม่มีใครตีความไปในแง่ของโฮโมเช็กซ์วล (เชื่อเถอะว่ามันไม่ได้ถล่มล้าลึกไปขนาดนั้น) เอาเป็นว่า มันไม่น่าจะเป็นเรื่องราวที่น่ามาบอกเล่าไม่ว่าจะเป็นในเชิงวรรณกรรม ภาพยนตร์ ทัศนศิลป์ บทเพลง หรือแม้แต่หนังเล่าให้ฟังกันเองในวงเหล้า สำหรับบางคนแล้วมันคงน่าเบื่อเอามาก ๆ แต่ผมกลับพบว่ามันมีแรงดึงดูดบางอย่าง การที่ผมตัดสินใจสร้างภาพยนตร์เรื่อง “วิถีดวงจันทร์” นี้เป็นเพราะความทะเยอทะยานส่วนตัวของผมเอง ที่อยากจะได้ชื่อว่า เป็นผู้สร้าง “ภาพยนตร์ที่ไม่น่าสนใจพอที่จะสร้าง” เรื่องหนึ่งของโลกภาพยนตร์ อีกประการซึ่งคงจะเป็นเหตุผลที่เข้าทำนอง ฟังกว่าที่กล่าวมา ก็คือ ถ้าผมไม่ใช้เงินทุนส่วนตัวสร้างก็คงไม่มีใครมีวันได้ดูมัน

ชั่วชีวิตผมจนถึงขณะนี้นับจากภาพยนตร์เรื่องแรกที่ได้ดูในโรงภาพยนตร์คือ “ยุทธภูมิมิดเวย์” (ซึ่งผมยังจำได้ติดตา ในฉากการบินเข้าถล่มเรือรบอเมริกันแบบกามิกาเซ่ของกองทัพญี่ปุ่น) ประมาธเอาว่าผมดูภาพยนตร์ทั้งสั้น-ยาว ,ไทย-เทศ มาแล้วกว่าสี่พันเรื่อง ในฐานะคนดูมีภาพยนตร์เป็นร้อยที่ผม

ประทับใจ แต่เมื่อมาอยู่ในฐานะคนที่มีโอกาสได้สร้างภาพยนตร์ส่วนตัว ครั้งแรก ผมก็รู้สึกมีพลังกับตัวเองเป็นอย่างยิ่งว่า ภาพยนตร์แบบใดกันแน่ที่ผมอยากจะทำจริง ๆ

ตรงนี้ทำให้ผมหันคิดไปถึงผู้กำกับภาพยนตร์สองคนที่มีอิทธิพลสูงสุดต่อประสบการณ์การดูภาพยนตร์มาตลอดชีวิตของผม คนหนึ่งคือ ยาสูจิโร่ โอสุ ซึ่งได้ชื่อว่าสร้างภาพยนตร์ได้ค่อนข้างน่าเบื่อก่อนคนหนึ่ง ส่วนอีกคน คือ วิม เวนเดอร์ส ทายาททางความคิดคนหนึ่งของโอสุ และทำภาพยนตร์ได้น่าเบื่อกัน แต่ในความน่าเบื่อของภาพยนตร์ของผู้กำกับทั้งสองท่าน กลับมีบางอย่างที่ติดอยู่ในความคิด ความรู้สึก ของผมอยู่ตลอดมาไม่ว่าเวลาจะผ่านไปนานเท่าใด ขณะที่ผมลิ้มความตื่นเต้นมันสุดยอดตอนดูภาพยนตร์อย่าง “สปีด” ไปแล้วแต่บางสิ่งบางอย่างในความน่าเบื่อของภาพยนตร์ของโอสุ และเวนเดอร์สไม่เคยลบเลือนไปจากความรู้สึกของผมได้เลย

เสน่ห์ของโอสุ และเวนเดอร์สในมุมมองของผมคือ การสร้างบรรยากาศให้กับภาพยนตร์ ภาพยนตร์ของท่านทั้งสอง “เต็มไปด้วยความว่างเปล่า” ฟังดูขัดแย้งในตัวเอง แต่มันก็เป็นอย่างนั้น ลีลาของโอสุ นั้นเรียบนิ่งแต่ลื่นไหล เหตุการณ์ทุกอย่างในภาพยนตร์เป็นเหตุการณ์ธรรมดา ๆ ในชีวิตประจำวันของคนญี่ปุ่นในช่วงเวลาของเขา ความเรียบนิ่งของงานโอสุ เปรียบเหมือนลีลาของบทกวีไฮกุ ที่ราบเรียบ รวากับผิวน้ำ แล้วก็มีสายลมพัดเอาหยดน้ำจากปลายใบไม้ หยดลงบนผิวน้ำนั้น เกิดเป็นวงกลมสะท้อนออกไปบนผิวน้ำกว้างไกลไม่มีที่สิ้นสุด

ในขณะที่ลีลาในงานของเวนเดอร์สนั้นราวกับว่าขณะที่โลกหมุนไป ตัวละครของเขา กลับเหมือนหยุดนิ่ง ถูกตรึงไว้ด้วยความโดดเดี่ยวแปลกแยก แต่ก็ไม่ได้ทุกข์ร้อนจนทนไม่ได้ มีความสุขและความทุกข์ คละเคล้าอยู่ในความเศร้าลึก ๆ ไร้เดียงสาและเกียจคร้านเกินกว่าจะทำความเข้าใจ และดำเนินชีวิตตามวิถีทางของโลก ขณะเดียวกันก็เป็นปุถุชนเกินกว่าจะไปเดือดร้อนฟุ้งฟายเพื่อทวนกระแส บรรยากาศในภาพยนตร์ของท่านทั้งสองเต็มไปด้วยความนิ่งเงียบ ซึ่งเป็นเหมือนกับช่องว่างที่ทิ้งไว้ให้คนดูได้ใช้ประสบการณ์ส่วนตัวเติมให้เต็มเอาเอง เวลาดูหนังของโอสุ และเวนเดอร์ส ก็เหมือนกับการมองขึ้นไปบนท้องฟ้า เราอาจจะมองเห็นก้อนเมฆเป็นรูปต่าง ๆ ตามแต่จินตนาการ หรืออาจมองไม่เห็นอะไรเลยนอกจากสีฟ้าว่างเปล่า หรือในวันอันแสนเศร้าก็อาจเห็นเพียงเมฆฝนทะมึนกับม่านน้ำตาของตัวเอง

ที่ผมอ้างอิงถึงงานของทั้งสองท่าน ก็ไม่ได้ต้องการจะอวดอ้างหรือยกยอตัวเองว่าสามารถสร้างงานได้ยอดเยี่ยมราวกับท่านทั้งสอง แต่ในเชิงอิทธิพลทางความคิดแล้ว ทั้งไอสุและเวนเดอर्सเป็นผู้ที่ทำให้ประสบการณ์แปลกใหม่ในการดูภาพยนตร์แก่ผมอย่างชนิดถึงแก่นแกนของความรู้สึก แน่หนอนผมยังชื่นชอบงานชิ้นดีอื่น ๆ ในโลกภาพยนตร์ อย่าง **Bicycle Thief** ของ เดอสิกา หรืองานของผู้กำกับอย่าง เฟลลินี คูโรซาวา ทรุฟโฟต์ โกดาร์ด คีสโลว์สกี สกอร์เซซี วู้ดดี้ อัลเลน กุยเซปเป้ ทอนาโทเร จอห์น วู จางอีโหมว หวังเจียเหว่ย ตารานติโน โรเบิร์ต เรดฟอร์ด หรือแม้แต่โจวชิงฉือ ท่านทั้งหมดที่เอ่ยนามมาล้วนมีอิทธิพลทางความคิดต่อผมมากน้อยแตกต่างกันไป แต่ผมกล่าวได้อย่างเต็มปากเต็มคำว่า ไอสุ และเวนเดอर्स คือสองคนที่มีอิทธิพลทางความคิดในโลกภาพยนตร์ส่วนตัวของผมมากที่สุด ขอแสดงความคารวะแก่ท่านทั้งสองด้วยภาพยนตร์เรื่องนี้

ชำนาญ หอสมุด